

JOHNSON UZAY MERKEZİNE OLAN TALEBİN VE EKONOMİK ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ (*)

Prof. Dr. Turgut VAR

Department of Recreation, Parks & Tourism Sciences

Texas A&M Üniversitesi

Doç. Dr. Karl CONRAD

School of Hotel, Restaurant & Tourism Administration

New Orleans Üniversitesi

ABSTRACT

DETERMINING DEMAND AND ECONOMIC IMPACT OF THE JOHNSON SPACE CENTER

Professor Turgut VAR

Department of Recreation, Parks & Tourism Sciences
Texas A&M University

Asst. Professor Karl CONRAD

School of Hotel, Restaurant & Tourism Administration
University of New Orleans

The objective of this study was to determine the direct expenditures of prospective visitors through a random sample of current attendance. After obtaining visitor profiles, an input-output model was developed to estimate direct, indirect, and induced impacts of present and future attendance. The impacts are computed on county, regional, and state levels.

Key Words: Economic Impact, Regional Impacts.

İLGİLİ ARAŞTIRMALARIN GÖZDEN GEÇİRİLİŞİ

Son yıllarda, turizmin gelişmiş ekonomilerde büyüme düzeyi üzerindeki etkileri kabul edilmiştir. Turizmin gelir, istihdam ve döviz yaratılmasına da katkıları belgelenmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde, turizmin etkileri hakkında yapılan çalışmaların azlığına karşın, gelişmiş ekonomilerde, bölgesel düzeyde artan sayıda turizmin etkileri üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Archer, Shea ve Vane'nin (1974) Gwynedd; Ghali'nin (1966) Hawaii; Var ve Quayson'ın (1985) Okanagan B. C.; Liu ve Var'ın (1982) Victoria B. C.; ve Milne'nin (1987) Cook Adaları üzerine çalışmaları dikkate değer örneklerdir. Ontario'daki Niagara Şelaleleri (*Tourism Canada, 1988*) hakkındaki son 'Turizm Kanada Çalışması' ile de gösterildiği gibi, bölge düzeyinden daha küçük düzeylerde de turizmin ekonomik etkisi olasıdır.

Yukarıdaki çalışmalara ek olarak, Henderson ve Cousins (1975) belirli sektörlerin veya firmaların turist harcamaları üzerinden kamu geliri elde edebilmelerini tartışmışlardır. Bu tür bir bilgi, örneğin, belirli sektörlerdeki devlet harcamaları (teşvikler ve altyapı ihtiyaçlarının karşılanması anlamında) ile, bu işlerden elde edilebilecek kamu sektörü gelirlerinin (vergilerin) karşılaştırılmasına olanak tanır (*Milne, 1987*).

Turist harcamalarından yerel gelir ve istihdam yaratma yeteneği, çoğunlukla o bölgede bulunan çeşitli turist ve ilgili diğer hizmetlerin bulunabilmesi ile değişmektedir. Direkt olarak (ilk etapta) gelir ve istihdam yaratma düzeyi çarpanının en önemli belirleyicisidir ve sektörlerin emek-yoğun faaliyetlerle nitelendirilme derecesini göstermektedir. Genel olarak konaklama, el sanatları ve lokantalar gibi emek-yoğun turist sektörleri, görece olarak yüksek bölgesel gelir ve istihdam yaratma katsayıları gösterirler. Bu sektörlerde, işçilere yapılan ödemeler toplam işletme giderlerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Sektörel düzeyde ölçülmesi zor fakat önemli olan nokta, elde edilen kârın yerel ekonomide yeniden yatırıma dönüşme derecesidir. Yüksek düzeyde dışarıdan denetimli sektörler, yüksek düzeydeki kâr transferleriyle tanımlanırlar. Bu durum, örneğin, tur operatörlüğü yapan sektörlerde (seyahat acentelerinin havayolları şirketlerinin biletlerini ve paket turları satması gibi) görülmektedir.

(*) Prof. Dr. Turgut VAR tarafından derginizde yayımlanmak üzere İngilizce dilinde yazılı olarak gönderilen bu makale, Türkçeye Ayşegül AYDIN tarafından çevrilmiştir.

Yukarıda sözü edilen sektörel analizler gibi çalışmalar, ortaya çıkardıkları kadar saklayabilir de. Bu tür analizler, belirli firma gruplarının yerel gelir ve istihdam yaratma gücünü ortaya çıkartırken tek tek firmalar arasındaki ayırımı da kaçınılmaz olarak bulanıklaştırmaktadır. Gelir ve istihdam yaratma gücü değerlendirilirken endüstriyel örgütlenme ve firma büyüklüğü gibi unsurlar dikkate alınacaksa, tek tek firma ölçeğinde bir çalışma gereklidir.

Firma büyüklüğü, örgütsel ve mülkiyet yapısı, yerel gelir yaratma ve yerel ekonomi ile bağlantı sağlama gücünün en önemli belirleyicileridir (Hoore, 1985). Turizm sektöründe yapılan çalışmalar arasında (Liu ve Var, 1982) ve diğer ekonomik sektörlerdeki çalışmalardan (Giltmore, 1974, Mc Dermott, 1979, Taylor ve Woods, 1973) genellikle küçük firmaların, daha büyük olan benzerlerinden daha çok yerel ekonomiye bağlı olmaları tezini desteklemektedir. Sonuç olarak, küçük firmalar görece olarak daha fazla yerel gelir ve istihdam yaratıyor görünmektedir. Daha büyük olan işletmeler de genellikle maliyet avantajına sahip görünmektedir. İşletme büyüklüğü kaçınılmaz olarak kendi ölçek ekonomisini de beraberinde getirmekte ve böyle işletmeler küçük firmalara göre daha sermaye-yoğun olarak nitelendirilmektedir.

Firmanın örgütsel ve özellikle mülkiyet yapısının niteliği aynı zamanda firmanın yerel gelir ve istihdam yaratma gücünü etkilemektedir (Lever, 1974; Liu ve Var, 1982; O'Farrell ve O'Loughlin, 1981). Genel sonuç olarak; basit olarak örgütlenmiş, küçük, yerel mülkiyetli işletmeler daha çok yöresel girdi bağlantılarına yönelecek ve daha büyük Bölgesel Gelir Yaratma (Regional Income Generation, RIG) ve Bölgesel İstihdam Yaratma (Regional Employment Generation, REG) katsayılarına sahip olacaktır. Küçük yerel işletmelerin bölge dışı ile az sayıda bağlantısı olacak, ve ağırlıklı yöresel girdilere dayanacaktır, böylelikle elde edilen herhangi bir kâr, normal olarak, yerel ekonomiye geri dönecektir. Diğer taraftan, daha büyük, dışarıdan denetimli işletmeler ise bölge dışından temin edilen mal ve hizmetlere dayanmak eğiliminde olacaktır. Bu tür firmaların elde ettikleri kârların büyük bir bölümü de sık sık bölge dışındaki merkezlere transfer edilmektedir (Milne, 1987).

Tekras Eyaleti halihazırda, Seyahat Ekonomik Etki Modeli (Travel Economic Impact Model, TEIM) olarak bilinen A. B. D. Seyahat Veri Merkezi (U. S. Travel Data Center) yaklaşımını, turist harcamalarının tek tek ilçelerdeki etkileri ni belirlemek için kullanmaktadır. Ülke çapında, aylık yapı-

lan telefon anketi, eyalet düzeyinde turizm harcamalarını belirlemede TEIM'e ilk girdileri sağlamaktadır. TEIM, 14 turizm harcama kategorisi, ve bunların turizmle ilgili 14 iş türü üzerindeki parçelerde düzeydeki etkileri, ve dönem sonu gelirleri, istihdam, kişisel gelir ve vergi gelirlerinin, tahminler üzerine kurulmuş, ırk ayırımı gözetmeyen bir modeldir. Referans model tahminleri esas olarak A. B. D. Sayım Bürosu (U. S. Bureau of the Census) tarafından 1974 yılında toplanan verilere dayanmakla birlikte, daha sonraki yıllara ait tahminler yapabilmek için güncelleştirilmiştir.

TEIM ve izleyen yıllar için, Kolombiya Bölgesi'nde ve 50 eyaletteki turizm harcamalarını ve bu harcamaların istihdam, maaş bordroları ve vergi gelirleri üzerindeki etkileri hakkında tahminler geliştirmek için kullanılmıştır. TEIM'in ilçe düzeyindeki etki bileşeni (The Country Impact Component, CIC) seyahatin il ve ilçe düzeyindeki etkilerinin tahmin edilmesine olanak tanır (USTDC, 1975). TEIM tarafından elde edilen bir yılın tahminleri ile bir sonraki yılın tahminleri arasında son on yılda USTDC tarafından yapılan düzeltmeler nedeniyle, ne yazık ki bir karşılaştırma yapılamamaktadır. TEIM tahminleri çarpan analizine kadar genişletilmemiştir.

Bu duruma çözüm olarak, A. B. D. Seyahat Veri Merkezi bu yıl TEIM'i kapsamlı bir şekilde revize etmektedir. Bu revize, TEIM'in başlangıçtaki kapsamının ve varsayımların yeniden incelenmesini, geliştirilmiş girdi verilerinin bütünleştirilmesini, etki denklemlerinin revizesini ve bilgisayar prosedürlerinin ve çıktıların iyileştirilmesini kapsayacaktır. Bunlara ek olarak, turizm harcamalarının ulusal, eyalet ve yöresel düzeydeki çarpan etkilerinin tahmin edilebilmesi için gözden geçirilmiş TEIM'e yeni unsurlar dahil edilecektir. Bu aynı zamanda, yabancı ziyaretçilerin ekonomik etkileri, gelecekteki seyahat talebi ve etkileri hakkında tahminler sağlayacaktır (USTDC, 1989).

Çeşitli yazarlar tarafından Teksas'daki eğlence amaçlı gemicilik, balıkçılık sporu ve diğer eğlence faaliyetleriyle ilgili olarak birtakım çalışmalar yapılmıştır. Stoll, Jones ve Bergstrom Teksas'daki eğlence amaçlı gemiciliğin büyüklüğünü ve ekonomik etkilerini belirlemek amacıyla kapsamlı bir çalışma yapmışlardır (Stoll ve diğerleri 1985).

Stoll ve diğerleri, eğlence amaçlı gemicilik endüstrisinin Teksas ekonomisi üzerindeki ekonomik etkilerini belirleyebilmek, tanımlayabilmek için Teksas hükümetinin Girdi-Çıktı Modeline dayalı bir girdi-çıktı modeli kullanmıştır (Grubb ve diğerleri, 1978).

Eğlence amaçlı gemicilik endüstrisinin her bir

sektörünün ekonomik etkileri, Teksas'taki firmaların ticari faaliyet, gelir ve istihdam çarpanlarının elde edildiği özel bir girdi-çıkıtı modeli kurarak tahmin edilmiştir. Bu firmaların ticari faaliyet çoğaltanı (genellikle işlem çoğaltanı olarak bilinmektedir) değerleri 2.30 ile 3.28 arasında değişmektedir. Bu çoğaltanlar Teksas'ta her bir sektör tarafından nihai tüketicilere yapılan bir dolar başına satış için yaratılan toplam ticari faaliyeti göstermektedir (Stoll, 1989).

Daha sonra yapılan bu çalışmada Fesenmeier ve diğerleri, balıkçılık sporunun, diğer eğlence faaliyetlerinin ve Teksas Körfezi sahilinin önemli halicileri ve koylarındaki ticari balıkçılığın, bölgesel ve eyalet çapındaki ekonomik etkilerini ölçmeye teşebbüs etmiştir. Yazarlar, ekonomik etkileri tahmin etmek için 1979 Teksas Girdi-Çıkıtı Modeli'ni (1979 Texas Input-Output Model), şu kaynakları Teksas bölümünün Teksas Girdi-Çıkıtı Modeli'ni 1972'den 1979 yılına güncelleştirirken kullandıkları anketsiz tekniğe benzer bir teknik kullanarak, 1986 yılına güncelleştirdiler. Bu güncelleştirme süreci;

1) 1986 girdi-çıkıtı sektörlerinin tanımsal yapısının oluşturulması ve 1979 Teksas Girdi-Çıkıtı Modeli'nin bu sektörlerle bütünleştirilmesini,

2) her bir sektör için devlet denetim toplamları ve fiyat indekslerinin oluşturulması, ve

3) anketsiz güncelleştirme tekniğini uygulayabilmek için mikrobilgisayar programlarının geliştirilmesi ve girdi çıkıtı analizinin tamamlanmasını içermektedir.

1986 Teksas Girdi-Çıkıtı Modeli'ni elde ettikten sonra, prosedür doğrudan gereksinimleri; doğ-

rudan ve dolaylı gereksinimleri ve doğrudan, dolaylı ve uyarılmış gereksinimleri gösteren tabloları geliştirmeyi sağlamaktadır. Bu prosedür, çalışmada kullanılan gerekli çoğaltan tablolarını da sağlamaktadır.

1986 Teksas Girdi-Çıkıtı Modeli'ni ve devamındaki çoğaltanları kurduktan sonra, model altı Teksas halicinin her biri için bölgesel çoğaltanları ortaya çıkarmak için kullanılır. 1986 Teksas Girdi-Çıkıtı Modeli ve tek tek halic girdi-çıkıtı modellerinin her ikisi de leontief yapısındadır (Fesenmeier ve diğerleri 1987).

MODEL GELİŞTİRİLMESİ

Turizmin bölge ve ilçe düzeyindeki etkisini ölçmede uygulanabilecek bir başka model, A. B. D. Orman İşletmesi tarafından Federal Yardım Acentesi (Federal Emergency Management Agency) ve USDI Toprak Yönetim Bürosu'nun (USDI Bureau of Land Management) işbirliği ile geliştirilmiştir. Mikro IMPLAN bölgesel hesaplar ve takip eden girdi-çıkıtı modellerini geliştirmek için kullanılan, kompütürize edilmiş bir sistemdir. Bu çalışmada kullanılan model, turizmin ekonomik değişiklikleri gelir, istihdam ve brüt satışlar gibi çeşitli değerler anlamında özellikle yararlıdır. Bu çalışma alanı Galveston ve Harris ilçelerinin her ikisini de kapsadığı için, yeni bir bölgesel girdi-çıkıtı tablosu geliştirildi ve bu girdi-çıkıtı tablosu aracılığı ile 43 sektör için çeşitli çoğaltan değerleri elde edildi. Hesaplamaları basitleştirmek için IMPLAN'ın başlangıçtaki sektörü 43 sektörde topladı. Eldeki analiz için yararlı olan sektörler için hesaplanan çoğal-

ÇİZELGE I CLEAR LAKE BÖLGESİ İÇİN SEÇİLMİŞ ÇOĞALTAN DEĞERLERİ

Çıkıtı Çoğaltanları	Doğrudan	Dolaylı	Uyarılmış	Toplam
Gıda	1.0	0.30	0.18	1.48
Ulaştırma	1.0	0.62	0.21	1.83
Konaklama	1.0	0.50	0.59	2.09
Diğer	1.0	0.26	0.52	1.78
Kişisel Gelir Çoğaltanları				
Gıda	0.29	0.07	0.13	0.49
Ulaştırma	0.25	0.13	0.07	0.45
Konaklama	0.29	0.13	0.16	0.58
Diğer	0.47	0.07	0.15	0.69
İstihdam Çoğaltanları (Her milyon dolar için)				
Gıda	28.50	2.87	6.84	38.17
Ulaştırma	9.75	5.04	3.23	18.02
Konaklama	36.92	5.09	9.17	51.18
Diğer	34.10	2.64	8.02	44.76

tan değerleri Çizelge 1'de gösterilmektedir.

ÇALIŞMA ALANI

Houston kent merkezinin yirmi mil güneydoğusunda yer alan Clear Lake bölgesi, yaklaşık 240 mil kare büyüklüğündedir ve Galveston koyuna bölgenin en kolay girişini sağlamaktadır. Bölgenin 1985'te tahmini nüfusu 85.151 kişiydi. Bölgede oturanların % 36'sı başka bir yerde çalışmaktadır. Bölgenin ekonomisi dört temel dayanağa bağlıdır:

- 1) Uzay endüstrisi
- 2) Petro-Kimya endüstrisi
- 3) Turizm, ve
- 4) Gemicilik ve eğlence sektörü.

Clear Lake bölgesinin eşsiz olması, çekiciliklerinin birleşimiyle ortaya çıkmaktadır. NASA'nın yüksek teknoloji merkezi olan Johnson Uzay Merkezi (Johnson Space Center), ülkedeki en iyi ve en parlak software mühendislerini bir mükânatı gibi kendine çekmektedir. Bu yöre aynı zamanda bölgenin derin sulara en yakın giriş kapısıdır ve gemicilerin oldukça ilgisini çekmektedir. Bölgedeki istihdamın % 15 ila % 18'i gemicilik, eğlence ve turizm sektörlerinden sağlanmaktadır. Bölge, ülkenin en büyük özel endüstri parklarından biri olan kimya ve 5700 işçiyi istihdam eden 54 adet özel kimya ve petro-kimya tesisinin bulunduğu The Bay Industrial Complex'e ev sahipliği yapmaktadır.

Johnson Uzay Merkezi açıldığı 1964 yılından beri Clear Lake bölgesinde turizm, gittikçe artan önemli bir rol oynamış ve 23 yılda yaklaşık 20 milyon ziyaretçiyi bölgeye çekmiştir. Daha sonra, Eylül 1987'de, milyonlarca dolar değerinde, Walt Disney hayal gücüyle (yaratıcılığıyla) düzenlenmiş Dünya İnsanlı Uzay Uçuşları Merkezi (Wolrd Center for Manned Space Flight)'nin halen devam etmekte olan insanlı uzay uçuşlarının öyküsünü tarihe geçirmek için, Clear Lake bölgesindeki NASA/Johnson Uzay Merkezi'nde yaratılacağı açıklanmıştır. İnsanlı Uzay Uçuşları Eğitim Kurumu (The Manned Space Flight Education Inc) işletmeye açıldığı ilk yıl iki ila üç milyon insanın -ki bu 1986 yılında Johnson Uzay Merkezi'nin tesislerini gezen insan sayısının iki katından daha fazladır- burayı ziyaret edeceği beklenmektedir.

ÖRNEKLEM VE VERİ TOPLANMASI

Clear Lake bölgesinde 641 görüşmeden oluşan bir rastgele örneklem alındı ve 641 adet görüşme gerçekleştirildi. Görüşmeler, 1989 yılında geliştirilen bir anket aracılığı ile yapıldı. 1989 yılının sonbaharı ile 1990 yılının ilk altı ayında yapılan görüşmeler, temsili bir örneklem elde edebilmek amacıyla haftanın değişik zamanlarında ve günlerinde gerçekleştirildi. Yanıtlayanların harcama davranışları hakkında daha ayrıntılı yanıtlar alabilmek amacıyla, araştırmanın ikinci aşamasında kullanılmak üzere daha uzun bir posta anketi geliştirildi. Araştırmanın ikinci aşaması başka bir yazının konusu olacaktır.

TOPLANAN VERİLERDEN ÇIKARILAN SONUÇLAR

Herşeyden önce, anketi dolduran insanların çoğu 25-44 yaşları arasındadır ve pek çoğu yetişkinler (18 yaşından büyük) ve çocuklardan (18 yaşından küçük) oluşan karışık gruplarla seyahat etmiştir.

Yabancılar, NASA ziyaretçilerinin beşte birini oluşturmakta ve Avusturya, Avustralya, Belçika, Bulgaristan, Kanada, İngiltere, F. Almanya, Hollanda, Endonezya, Japonya, Kore, Norveç, Romanya, Güney Afrika, İspanya, İsveç, Tayvan ve çoğunlukla Meksika gibi değişik ülkelerden gelmektedirler. Bazı Meksikalı ve Endonezyalı ziyaretçilerin dışında, yabancıların çoğu burayı ilk kez ziyaret etmektedirler. Amerikalılar ise, ya ilk ziyaretlerini yapıyor ya da tahminen arkadaşlarına ya da akrabalarına ev sahipliği yaparak 3 kezden fazla ziyaret etmiş görünmektedir.

Seyahatin niteliğine ilişkin olarak, tatilde arkadaşları ve akrabaları ziyaret etmek açıkça yönlendirici unsur olmaktadır. Bazı insanlar ise -Belki de burada sağlık nedenlerinden dolayı buldukları için- "diğer" seçeneğini işaretlediler. NASA ziyaretçilerinin yerel ekonomiye etkisine ilişkin olarak pek çoğunun -büyük olasılıkla büyük oranda arkadaşlarında ya da akrabalarında konaklamalarından dolayı- 25 dolardan fazla harcamayı planladığı ortaya çıkmaktadır. Gerçekten dışarıda yemek yiyecek olanlar fast-food ya da aile lokantalarında yemeyi planlamaktadırlar. Kafeteryalar beklenildiği kadar popüler değildir, ama bu belki de bölgede (NASA'nın hariç) yalnızca bir tane büyük kafeteryanın olması ve yabancılar tarafından kafeterya sözcüğünün iyi bilinmemesi nedeniyle olabilir.

Clear Lake bölgesinde gemicilik amacıyla gelen ziyaretçilerin, şaşırtıcı olarak, 200 doların üzerinde harcamayı planladıkları ve burayı iş amaçlı ziyaret edenler kadar dışarıda yemek yedikleri ortaya çıkmıştır.

İş amaçlı ziyaretçiler kalış sürelerine bağlı ola-

rak, 51 ila 200 dolar arasında harcama yapmayı tasarlamaaktadırlar. Sık sık her türden lokantada yemek yemekte ve buraya 'önceden hazırlık yapmadan' karar vermişlerdir. Genellikle özel arabalarıyla ya da uçakla gelmekte ve otellerinden yeterli bilgi sağlayabildikleri için ziyaretçi bilgi merkezini kullanmamaktadırlar.

NASA'ya diğer nedenlerle gelen ziyaretçilerin yarısı misafir, diğerleri ise onlara tur rehberliği yapan ev sahipleri olduğu için karışık tutumlar gösterme eğilimindedirler. Pek çoğu 0-50 dolar arasında para harcamayı planlamakta ve aile lokantalarında ve kafeteryalarda yemektedirler. Pek çoğu araba ya da otobüsle gelmekte ve üçte ikisi (2/3) önceden hazırlık yapmadan (anında karar vererek) geziye karar vermektedirler. Hava durumuna aldırılmaksızın gerçekleştirmiş olmaları, çoğu gezinin günübirlik olduğunu açıklamaktadır.

İkiyüz dolardan daha fazla para harcamayı planlayan ziyaretçilerin çoğu otelde kalmakta ve maliyetin önemli bir kısmını otel parası oluşturmaktadır. Tatildeki gruplar, daha uzun süre kalmayı ve daha fazla harcamayı planlamakta, eğlenceler, haritalar ve lokantalarla ilgilendikleri kadar konaklama ya da ulaşım ile ilgilennememektedirler. Özellikle NASA'yı görmeye gelenler çok iyi bilgilendirilmiş, arkadaşlarından ya da akrabalarından yeterli bilgileri almış görünmektedirler. Bu insanlar, lokantalar, eğlence ve alışveriş hakkında bilgi sahibi olmayı istedikleri için ziyaretçi bilgi merkeziyle ilgilennemektedirler. Bu grup oldukça kesin

olarak, Ellington'daki 4 Temmuz gösterilerini diğer kültürel olaylara tercih etmektedirler.

SONUÇ

Vardığımız sonuç, bazı insanlar NASA'ya özellikle görmek için gelmekte, bazıları konaklamakta ve para harcamakta ise de pek çoğunun Clear Lake bölgesinin daha başka neler sunduğunu araştırmaya isteksiz ya da kararsız olduğu şeklindedir. Pek çoğu buraya ilk kez gelmiş ve gece kalmayı düşünmemektedir. Çünkü Houston ve Galveston'da yapılabilecek çok şey bulunmaktadır. Eğlence ile ilgilendikleri kadar konaklama ve ulaşım ile ilgilennememektedirler ve olasılıkla, bölgede daha fazla olanak olursa, daha fazla harcamaya da isteklidirler. Houston ve Galveston arasındaki boşluk dolduruldukça ve Clear Lake bölgesinde daha çok çeşitlilik geldikçe, bu zaman içinde oluşacaktır.

Clear Lake bölgesini ziyaret edenlerin geliş noktalarının analiz edilmesi ve Çizelge I'de verilen çarpanların uygulanmasıyla Çizelge II elde edilmiştir. Hesaplamalarda gıda, ulaştırma, konaklama ve diğer gider kategorilerini ortaya çıkarmak için Teksas karayolu standart yolcusunun harca-ma analizi kullanılmıştır. Günü birlikçiler ve geceleyenler ayrıca hesaplanmıştır.

Sonuç olarak Johnson Uzay Merkezi ziyaretçi çekim yeri olarak Clear Lake ve Houston ekonomilerinde önemli bir rol oynamakta ve bu rolün öneminin artacağı beklenmektedir.

ÇİZELGE II
CLEAR LAKE BÖLGESİ ZİYARETÇİLERİNİN TAHMİNİ OLARAK EKONOMİK ETKİLERİ

Çıktı Etkisi (Milyon D)	Doğrudan	Dolaylı	Uyarılmış	Toplam
Günübirlikçiler	1.07	0.49	0.21	1.77
Geceleyenler	33.5	13.25	12.62	59.36
Toplam	34.57	13.74	12.83	61.13
Kişisel Gelir (m I\$)				
Günübirlikçiler	0.28	0.10	0.10	0.48
Geceleyenler	11.06	3.06	4.37	18.49
Toplam	11.34	3.16	4.37	18.97
İstihdam (İş)				
Günübirlikçiler	20.38	4.22	5.37	29.98
Geceleyenler	961.09	124.85	236.97	1322.91

KAYNAKÇA

- ARCHER, B. H., Shea, S. and Vane R. (1974) *Tourism on Gwynedd : An Economic Study*, Bangor: Institute of Economic Research, University College of Wales.
- ARCHER, B. H. (1976). "Tourism Multipliers : The State of the Art, " *Bangor Occasional Papers in Economics No. 11* Cardiff: University of Wales Press.
- DEPARTMENT OF RECREATION AND PARKS, STRATEGIC TRAVEL AND TOURISM TRAVEL PLAN FOR THE STATE OF TEXAS. (1989). *Texas Tourism Trends*, March, Vol. 1, No. 3, p. 1.
- ECHIEVERRIA-CARROLL, E. (1988). "Economic Impact of Travel on Texas Counties-1987." A study prepared for the Texas Tourist Development Agency by the Bureau of Business Research.
- FESENMAIER, D. R. ve diğerleri. (1987). "Regional and Statewide Economic Impacts of Sport Fishing, Other Recreational Activities, and Commercial Fishing Associated with Major Bays and Estuaries of the Texas Gulf Coast, "prepared for the Texas Water Development Board by Department of Recreation and Parks and Department of Agricultural Economics. Texas Agricultural Experimentation Station, Texas A&M University.
- GHALI, Moheb A. (1966). "Tourism and Economic Development : An Empirical Study, " *Economic Development and Cultural Change*, Vol. 24, pp. 527-538.
- GILMORE, J. M. (1974). "External Economies of Scale," In *Spatial Perspectives on Industrial Organization and Decision Making*, F. E. I. Hamilton Ed., pp. 335-362 Chichester : Wiley.
- GRUBB, H. W. ve diğerleri. (1978). "The Texas Input-Output Model," 1972. LP-24. Department of Water Resources, Austin, Texas.
- HENDERSON, M. and Cousins, R. L. (1975). "The Economic Impact of Tourism: A Case Study in Greater Tayside," *Tourism and Recreation Research Unit, Research Report No. 13*. Edinburg : Scottish Tourist Board.
- HOARE, A. G. (1985). "Industrial Linkage Studies," in *Progress in Industrial Geography*. M. Pacione, ed., pp. 40-81. London : Croom Helm.
- LEVER, W. F. (1974). "Regional Multipliers and Demand Leakages at the Establishment Level, " *Scottish Journal of Political Economy* , Vol. 11, pp. 11-24.
- LIU, Juanita AND VAR, Turgut. (1982). "Differential Multipliers for the Accommodation Sector," *International Journal of Tourism Management*, Vol. 3 (3), pp. 177-187.
- McDERMOTT, P. G. (1979). "Multinational Manufacturing Firms and Regional Development," *Scottish Journal of Political Economy*, Vol. 26, pp. 187-306.
- MILNE, SIMON. (1987). "Differential Multipliers." *Annals of Tourism Research*, Vol. 14, pp. 499-515.
- O'FARRELL, P. N. and O'LOUGHLIN. (1981). "New Industry Linkages in Ireland : An Econometric Analysis," *Environment and Planning*, Vol. 13, pp. 285-308.
- SMITH, J.F. and ECHIEVERRIA-CARROLL, E. (1987). "Economic Impact of Travel on Texas Counties-1986." A Study prepared for the Texas Tourist Development Agency by the Bureau of Business Research. The University of Texas at Austin, prepared by A. G. S. & Associates.
- STOLL, J. R., Berstrom, J. C., and Jones, L. L. (1988). "Recreational Boating and Its Economic Impact in Texas," *Leisure Sciences*, 10: 51-67.
- STOLL, J. R., and JONES, L. L. (1989). "Recreational Boating-The Dollars and Cents of It!" *Texas Tourism Trends*, Vol. 1 (2).
- TAYLOR, M. J. and WOODS, P. A. (1973). "Industrial Linkage and Local Agglomeration in West Midland Motel Industries," *Transactions of the Institute of British Geographers*, Vol. 59, pp. 129-154.
- TOURISM CANADA. (1988). *Tourism Community Development Initiatives : Economic Impact Study - Niagara Falls*. Ottawa : Tourism Canada.
- UNITED STATES TRAVEL DATA CENTER. (1975). "Final Economic Analysis Methodology," *Travel Economic Impact Model*, Vol. 1.
- UNITED STATES TRAVEL DATA CENTER. (1989). *Impact of Travel on State Economies 1987*.
- VAR, Turgut, and Quayson, J. (1985). "The Multiplier Impact of Tourism in the Okanagan," *Analysis of Tourism Research*. Vol. 12 (4), pp. 485-493.
- WICKS, Bruce E. and FROST, Sherman D. (1989). "Implementing a Tourism Market Information System : Phase-Two a Case Study of Fredericksburg Texas, August.